

Plan wynikowy do historii dla szkoły podstawowej „Wczoraj i dziś” kl. 5

Plan wynikowy uwzględnia zapisy podstawy programowej z 2017 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej. Szarym kolorem oznaczono treści, o których realizacji decyduje nauczyciel.

* Gwiazdką oznaczono tematy dodatkowe (nieobowiązkowe)

Temat lekcji	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Liczba godzin
Rozdział I. Pierwsze cywilizacje					
1. Życie pierwszych ludzi	<ul style="list-style-type: none"> – pochodzenie człowieka – różnice między koczowniczym a osiadłym trybem życia – życie człowieka pierwotnego – epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza – początki rolnictwa i udomowienie zwierząt – dawne i współczesne sposoby wytapiania żelaza – terminy: <i>praludzie, rewolucja neolityczna, koczowniczy tryb życia, osiadły tryb życia, brąz</i> 	I.1	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, skąd wywodzą się praludzie – wyjaśnia znaczenie nabycia umiejętności krzesania ognia przez człowieka – charakteryzuje życie ludzi pierwotnych (ziemianki, zbieractwo, myślistwo) – porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym – wyjaśnia, jakie korzyści przyniosło ludziom udomowienie zwierząt – wskazuje umiejętności, których nabycie umożliwiło ludziom przejście na osiadły tryb życia – wyjaśnia skutki rewolucji neolitycznej – posługuje się terminami: <i>pięściak, hodowla, koczowniczy tryb życia, osiadły tryb życia, rewolucja neolityczna, epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia termin: <i>ewolucja</i> – charakteryzuje kierunki ewolucji człowieka – wskazuje szlaki, dzięki którym ludność zasiedliła różne kontynenty – wyjaśnia, jak ludzie nauczyli się wyrabiać narzędzia z żelaza i omawia znaczenie tej umiejętności 	1
2. Miasta-państwa Mezopotamii	<ul style="list-style-type: none"> – Mezopotamia jako kolebka cywilizacji – znaczenie wielkich rzek dla rozwoju 	I.2	<ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę wielkich rzek w rozwoju rolnictwa, handlu i komunikacji – wyjaśnia, jak doszło do powstania pierwszych państw – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia i wskazuje na mapie współczesne państwa leżące na Bliskim Wschodzie – charakteryzuje wygląd i rolę zikkuratów – wyjaśnia różnicę między prawem zwyczajowym a skodyfikowanym 	1

	<p>najstarszych cywilizacji</p> <ul style="list-style-type: none"> – osiągnięcia cywilizacyjne mieszkańców starożytnej Mezopotamii – Kodeks Hammurabiego – terminy: <i>Mezopotamia, cywilizacja, Bliski Wschód, kanały nawadniające, Sumerowie, pismo klinowe</i> 		<p>Mezopotamii</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje Kodeks Hammurabiego (<i>oko za oko, ząb za ząb</i>) – wskazuje na mapie: obszar Mezopotamii, Tygrys, Eufrat, Ur, Babilon – zna terminy: <i>cywilizacja, Bliski Wschód, kanały nawadniające, Sumerowie, pismo klinowe</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje rolę prawa w rozwoju cywilizacji – wymienia współczesne wynalazki, które powstały dzięki osiągnięciom ludów Mezopotamii 	
3. W Egipcie faraonów	<ul style="list-style-type: none"> – Egipt jako przykład antycznej cywilizacji – znaczenie Nilu dla państwa egipskiego – osiągnięcia cywilizacji egipskiej – struktura społeczna w starożytnym Egipcie – wierzenia Egipcjan jako przykład religii politeistycznej – terminy: <i>faraon, politeizm, mumifikacja, sarkofag, piramidy, hieroglify</i> 	<p>1.2</p> <p>1.3</p> <p>1.4</p> <p>1.5</p>	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje egipską piramidę społeczną – omawia zakres władzy faraona – podaje imiona bogów i charakteryzuje wierzenia Egipcjan – omawia najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne Egipcjan – wyjaśnia powiązania między wierzeniami a osiągnięciami Egipcjan w dziedzinie budownictwa i medycyny – wskazuje na mapie: Nil, państwo egipskie – opisuje etapy pochówku faraonów – posługuje się terminami: <i>faraon, politeizm, mumifikacja, sarkofag, piramidy, hieroglify</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje, w jaki sposób wznoszono piramidy – charakteryzuje najbardziej znane dzieła sztuki egipskiej i osiągnięcia egiptologii (Sfinks, Dolina Królów, grobowiec Tutenchamona, świątynia Abu Simbel, popiersie Nefertiti) – wskazuje na mapie: Gizę 	1
4. W starożytnym Izraelu	<ul style="list-style-type: none"> – judaizm jako przykład religii monoteistycznej – dzieje Izraelitów – Dekalog 	<p>1.2</p> <p>1.3</p> <p>1.5</p>	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje wierzenia starożytnych Izraelitów – wyjaśnia różnicę pomiędzy politeizmem a monoteizmem – opisuje główne etapy historii starożytnych Izraelitów (przybycie do Palestyny, ucieczka z Egiptu, 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje dokonania najważniejszych przywódców religijnych i politycznych Izraela (Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon) – wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy judaizmem a chrześcijaństwem 	1

	<ul style="list-style-type: none"> – Tora – postaci: Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon – terminy: <i>judaizm, Tora, Jahwe, Dekalog, Mesjasz</i> 		<ul style="list-style-type: none"> wybudowanie świątyni w Jerozolimie, niewola babilońska) – wskazuje na mapie: Palestynę, Jerozolimę – posługuje się terminami: <i>judaizm, Tora, Jahwe, Dekalog, Mesjasz</i> 		
5. Cywilizacja Indii i Chin	<ul style="list-style-type: none"> – osiągnięcia cywilizacyjne mieszkańców Dalekiego Wschodu – system kastowy – hinduizm religią Indii – terminy: <i>Daleki Wschód, Ariowie, kasta, hinduizm, Wielki Mur Chiński</i> 	1.5	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia cywilizację doliny Indusu – opisuje system kastowy w Indiach – charakteryzuje wierzenia hinduistyczne – omawia osiągnięcia cywilizacyjne Chińczyków – wskazuje na mapie: Indie, Chiny, rzeki Indus, Huang He, Jangcy – posługuje się terminami: <i>Daleki Wschód, Ariowie, kasta, hinduizm, Wielki Mur Chiński</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje rolę Jedwabnego Szlaku w kontaktach między Wschodem a Zachodem – omawia starożytne zabytki chińskie, między innymi terakotową armię – charakteryzuje buddyzm 	1
* 6. Od hieroglifów do alfabetu	<ul style="list-style-type: none"> – powstanie pisma i jego znaczenie dla rozwoju cywilizacji – ewolucja pisma i wynalezienie alfabetu – terminy: <i>papyrus, pismo obrazkowe, hieroglify, pismo klinowe, Fenicjanie, pismo alfabetyczne, alfabet łaciński</i> 		<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje różne przykłady sposobów porozumiewania się między ludźmi i przekazywania doświadczeń – wyjaśnia przyczyny powstania pisma – omawia korzyści, jakie przyniosło ludziom wynalezienie pisma – przyporządkowuje różne rodzaje pisma do cywilizacji, które je stworzyły – porównuje pismo obrazkowe i alfabetyczne – wyjaśnia, w jaki sposób umiejętność pisania wpłynęła na rozwój dalszych osiągnięć człowieka – zna terminy: <i>papyrus, pismo obrazkowe, pismo klinowe, Fenicjanie, pismo alfabetyczne, alfabet łaciński</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób pismo obrazkowe przekształciło się w klinowe – wymienia litery charakterystyczne dla polskiego alfabetu – podaje przykłady narodów, które posługują się pismem sięgającym tradycją do pisma greckiego oraz do łaciny 	1
* Tajemnice sprzed wieków – Jak odczytano pismo Egipcjan?	<ul style="list-style-type: none"> – naukowy aspekt wyprawy Napoleona do Egiptu – trudności związane z rozszyfrowaniem hieroglifów 		<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dzięki czemu udało się odczytać hieroglify – opisuje dokonania Jeana François Champolliona – wyjaśnia, jak Kamień z Rosetty umożliwił odczytanie hieroglifów – wyjaśnia, czym jest egiptologia 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia naukowy aspekt wyprawy Napoleona do Egiptu 	

	<ul style="list-style-type: none"> – znaczenie Kamienia z Rosetty dla egiptologii – terminy: Kamień z Rosetty – postaci: Jean François Champollion 				
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału I					2
Rozdział II. Starożytna Grecja					
1. Demokratyczne Ateny	<ul style="list-style-type: none"> – warunki geograficzne Grecji – życie w greckiej polis – cechy charakterystyczne demokracji ateńskiej – Perykles – najwybitniejszy przywódca demokratycznych Aten – terminy: <i>Hellada</i>, <i>Hellenowie</i>, <i>polis</i>, <i>demokracja</i>, <i>zgromadzenie ludowe</i>, <i>akropol</i>, <i>agora</i> – postaci historyczne: Perykles 	<p>I.2</p> <p>I.3</p> <p>I.4</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia wpływ warunków geograficznych Grecji na zajęcia ludności oraz sytuację polityczną (podział na polis) – opisuje wygląd greckiego miasta i życie w nim na przykładzie Aten – wyjaśnia znaczenie terminu <i>demokracja</i> i charakteryzuje demokrację ateńską – wyjaśnia, kto posiadał prawa polityczne w Atenach – wskazuje na mapie: Grecję, Ateny – posługuje się terminami: <i>Hellada</i>, <i>Hellenowie</i>, <i>polis</i>, <i>demokracja</i>, <i>zgromadzenie ludowe</i>, <i>akropol</i>, <i>agora</i> – wyjaśnia, kim był Perykles 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje podobieństwa i różnice między demokracją ateńską a współczesną demokracją parlamentarną – wyjaśnia, w jaki sposób kultura grecka rozprzestrzeniła się w basenie Morza Śródziemnego 	1
2. Sparta i wojny z Persami	<ul style="list-style-type: none"> – powstanie i rozwój imperium perskiego – wojny grecko-perskie – terminy: <i>Persowie</i>, <i>danina</i>, <i>sojusz</i>, <i>hoplita</i>, <i>falanga</i> – wydarzenia: bitwa 	<p>I.2</p> <p>I.3</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny i opisuje przebieg wojen grecko-perskich – wskazuje na mapie: Spartę, Persję, Maraton, Termopile, Salaminę – umiejscawia na osi czasu daty: 490 rok p.n.e., 480 rok p.n.e – posługuje się terminami: <i>danina</i>, <i>sojusz</i>, <i>hoplita</i>, <i>falanga</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje, w jaki sposób walczyli starożytni Grecy – wyjaśnia genezę biegów maratońskich 	1

	<p>pod Maratonem, bitwa pod Termopilami, bitwa pod Salaminą</p> <p>– postaci historyczne: Dariusz, Kserkses, Leonidas</p>		<p>– wyjaśnia, kim byli: Dariusz, Kserkses i Leonidas</p>		
3. Bogowie i mity	<p>– wierzenia starożytnych Greków</p> <p>– mity greckie</p> <p>– najważniejsi greccy bogowie: Zeus, Hera, Posejdon, Afrodyta, Atena, Hades, Hefajstos, Ares, Apollo, Hermes</p> <p>– Homer i jego dzieła</p> <p>– <i>Iliada</i> i <i>Odyseja</i></p> <p>– terminy: <i>Olimp</i>, <i>mity</i>, <i>heros</i>, <i>Partenon</i>, <i>Herakles</i>, <i>Achilles</i>, <i>Odyseusz</i>, <i>wojna trojańska</i>, <i>koń trojański</i></p> <p>– postać historyczna: Homer</p>	<p>1.3</p> <p>1.5</p>	<p>– przedstawia wierzenia starożytnych Greków</p> <p>– charakteryzuje najważniejszych bogów, omawiając ich atrybuty i dziedziny życia, którym patronowali</p> <p>– opisuje treść <i>Iliady</i> i <i>Odysei</i></p> <p>– wskazuje na mapie: górę Olimp, Troję</p> <p>– posługuje się terminami: <i>Olimp</i>, <i>mity</i>, <i>heros</i>, <i>Partenon</i>, <i>Herakles</i>, <i>Achilles</i>, <i>Odyseusz</i>, <i>koń trojański</i></p> <p>– wyjaśnia, kim był Homer</p>	<p>– opisuje wybrane miejsca kultu starożytnych Greków</p> <p>– przedstawia różne mity greckie</p> <p>– omawia znaczenie wyroczni w życiu starożytnych Greków</p> <p>– przybliża archeologiczne poszukiwania mitycznej Troi</p> <p>– wyjaśnia nawiązujące do mitologii frazeologiczne (frazeologizmy mitologiczne): <i>objęcia Morfeusza</i>, <i>stajnia Augiasza</i>, <i>szyfowa praca</i>, <i>męki Tantala</i>, <i>nić Ariadny</i>.</p>	1
4. Kultura starożytnej Grecji	<p>– wspólne elementy w kulturze greckich polis</p> <p>– najważniejsze dokonania sztuki greckiej</p> <p>– narodziny teatru greckiego</p> <p>– znaczenie filozofii w starożytnej Grecji i jej najwybitniejsi przedstawiciele</p>	1.5	<p>– wskazuje różne dziedziny kultury i sztuki rozwijające się w starożytnej Grecji</p> <p>– opisuje, jak narodził się grecki teatr i jakie było jego znaczenie dla Hellenów</p> <p>– przedstawia dokonania nauki greckiej</p> <p>– wyjaśnia, czym jest filozofia i przedstawia najwybitniejszych jej przedstawicieli</p> <p>– opisuje charakter antycznych igrzysk sportowych</p> <p>– posługuje się terminami: <i>Wielkie Dionizje</i>, <i>amfiteatr</i>, <i>tragedia</i>, <i>komedia</i>, <i>filozofia</i>, <i>igrzyska</i>, <i>olimpiada</i>, <i>Olimpia</i>, <i>stadion</i>, <i>pięciobój olimpijski</i></p> <p>– umiejscawia na osi czasu datę: 776 rok p.n.e.</p>	<p>– charakteryzuje rolę kultury w życiu społecznym</p> <p>– przedstawia współczesną tradycję igrzysk olimpijskich</p> <p>– podaje przykłady wpływu dokonań starożytnych Greków na współczesną kulturę i naukę</p> <p>– przybliża postać i dokonania Archimedesesa</p>	1

	<ul style="list-style-type: none"> – grecka matematyka i medycyna – rola sportu w życiu starożytnych Greków – terminy: <i>Wielkie Dionizje, amfiteatr, tragedia, komedia, filozofia, igrzyska, olimpiada, Olimpia, stadion, pięciobój olimpijski</i> – postaci historyczne: Fidiasz, Myron, Ajschylos, Sofokles, Eurypides, Arystofanes, Sokrates, Platon, Arystoteles, Hipokrates, Pitagoras, Tales z Miletu 		<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, kim byli: Myron, Ajschylos, Sofokles, Eurypides, Arystofanes, Sokrates, Platon, Arystoteles, Hipokrates, Pitagoras, Tales z Miletu 		
5. Imperium Aleksandra Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> – podboje Aleksandra Wielkiego – wojna z Persją (bitwy nad rzeczką Granik, pod Issos i pod Gaugamelą) – wyprawa Aleksandra do Indii – kulturowe skutki podbojów Aleksandra Wielkiego – terminy: <i>imperium, falanga macedońska, węzeł gordyjski,</i> 	<p>I.2</p> <p>I.5</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie: Macedonię, Persję, Indie i Aleksandrię w Egipcie – opisuje przebieg kampanii perskiej Aleksandra Macedońskiego – wyjaśnia charakter kultury hellenistycznej – przedstawia skutki podbojów Aleksandra – posługuje się terminami: <i>imperium, falanga macedońska, węzeł gordyjski, hellenizacja, kultura hellenistyczna</i> – umiejscawia na osi czasu daty: 333 rok p.n.e., 331 rok p.n.e. – opisuje dokonania Filipa II i Aleksandra Macedońskiego (Wielkiego) 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę Biblioteki Aleksandryjskiej – omawia sposób walki wojsk Aleksandra Macedońskiego – wymienia państwa, które leżą dziś na terenach podbitych przez Aleksandra Wielkiego 	1

	<p><i>hellenizacja, kultura hellenistyczna</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – postaci historyczne: Filip II, Aleksander Macedoński (Wielki) 				
<p>* Tajemnice sprzed wieków</p> <p>– Jak wyglądała latarnia morska na Faros?</p>	<ul style="list-style-type: none"> – siedem cudów świata – konstrukcja latarni morskiej w Faros 		<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia, w jaki sposób działała latarnia – charakteryzuje siedem cudów świata – opisuje losy latarni na Faros 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego dawniej trudno było ludziom wznosić wysokie budowle – omawia inny wybrany obiekt z listy siedmiu cudów świata starożytnego 	
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału II					2
Rozdział III. Starożytny Rzym					
<p>1. Ustrój starożytnego Rzymu</p>	<ul style="list-style-type: none"> – legendarne początki państwa rzymskiego – zasady ustrojowe republiki rzymskiej – społeczeństwo starożytnego Rzymu – dokonania Gajusza Juliusza Cezara – upadek republiki – powstanie cesarstwa rzymskiego – terminy: <i>Italia, monarchia, republika, senat, patrycjusze, plebejusze, konsulowie, pretorzy, kwestorzy, trybun ludowy, dyktator, cesarz</i> – postaci legendarne i historyczne: Romulus i Remus 	<p>I.2</p> <p>I.3</p> <p>I.4</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia legendarne początki Rzymu – charakteryzuje ustrój republiki rzymskiej i jej główne organy władzy – opisuje konflikt społeczny między patrycjuszami a plebejuszami – omawia przyczyny oraz okoliczności upadku republiki – wskazuje na mapie: Półwysep Apeniński i Rzym – posługuje się terminami: <i>Italia, monarchia, republika, senat, patrycjusze, plebejusze, konsulowie, pretorzy, kwestorzy, trybun ludowy, dyktator, cesarz</i> – umiejscawia na osi czasu daty: 753 rok p.n.e., 44 rok p.n.e. – omawia dokonania: Gajusza Juliusza Cezara, Oktawiana Augusta 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje ustroje demokracji ateńskiej i republiki rzymskiej – przedstawia kompetencje najważniejszych urzędów republikańskich – wyjaśnia różnice w rozumieniu terminu <i>republika</i> przez Rzymian i współcześnie – przedstawia funkcje pełnione przez senat w ustroju współczesnej Polski 	1

	Gajusz Juliusz Cezar, Oktawian August				
2. Imperium Rzymskie	<ul style="list-style-type: none"> – podboje rzymskie – Imperium Rzymskie i jego prowincje – organizacja armii rzymskiej – podział cesarstwa – upadek cesarstwa zachodniorzymskiego – terminy: <i>Kartagina, prowincja, limes, legiony, legionści, Imperium Rzymskie, pax Romana, romanizacja, barbarzyńcy, Germanie, Hunowie, wielka wędrówka ludów</i> 	<p>I.2</p> <p>I.3</p> <p>I.4</p>	<ul style="list-style-type: none"> – omawia etapy powstawania Imperium Rzymskiego – przedstawia wygląd i uzbrojenie rzymskiego legionisty – wymienia główne prowincje Imperium Rzymskiego – opisuje przyczyny podziału cesarstwa na wschodnie i zachodnie – opisuje okoliczności upadku cesarstwa zachodniego – wskazuje na mapie: Kartaginę, granice Imperium Rzymskiego w II wieku n.e., Konstantynopol – wyjaśnia wpływ kultury rzymskiej na podbite ludy – posługuje się terminami: <i>prowincja, legiony, romanizacja, plemiona barbarzyńskie, Germanie, Hunowie, wielka wędrówka ludów</i> – umiejscawia na osi czasu daty: 395 rok n.e., 476 rok n.e. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia korzyści oraz zagrożenia dla państwa o rozległym terytorium – przedstawia postać Hannibala i wojny punickie – pokazuje przykłady romanizacji we współczesnej Europie – przybliża postaci wodzów barbarzyńskich Atylli oraz Odoakera 	1
3. Życie w Wiecznym Mieście	<ul style="list-style-type: none"> – Rzym jako stolica imperium i Wieczne Miasto – życie codzienne i rozrywki w Rzymie – podział społeczeństwa rzymskiego – wierzenia religijne Rzymian – terminy: <i>bazylika, Forum Romanum, termy, amfiteatr, gladiatorzy, patrycjusze, plebs, niewolnicy, westalki</i> 	<p>I.3</p> <p>I.5</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego Rzym był nazywany Wiecznym Miastem – przedstawia warunki życia oraz rozrywki dawnych mieszkańców Rzymu – opisuje, jakie funkcje pełniło Forum Romanum – charakteryzuje różne grupy społeczeństwa rzymskiego – omawia wierzenia Rzymian i wpływ, jaki wywarła na nie religia Greków – wymienia najważniejsze bóstwa czczone przez Rzymian i określa, jakimi dziedzinami życia się one opiekowały – zna terminy: <i>Forum Romanum, termy, amfiteatr, gladiatorzy, patrycjusze, plebs, niewolnicy, westalki</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego cesarze rzymscy starali się kierować zawołaniem ludu: <i>chleba i igrzysk!</i> – wymienia greckie odpowiedniki najważniejszych rzymskich bóstw – przedstawia pozostałości Pompejów i Herkulanum jako źródła wiedzy o życiu codziennym w starożytności 	1

<p>4. Dokonania starożytnych Rzymian</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Rzymianie jako wielcy budowniczo – kultura i sztuka starożytnego Rzymu jako kontynuacja dokonań antycznych Greków – prawo rzymskie i jego znaczenie dla funkcjonowania państwa – najważniejsze budowle w starożytnym Rzymie – terminy: <i>kopuła, akwedukt, łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, Panteon, kodeks, Prawo XII Tablic, Kodeks Justyniana</i> – postaci historyczne: Wergiliusz, Horacy 	<p>1.5</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zwrotu: <i>Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu</i> – uzasadnia i ocenia twierdzenie, że Rzymianie potrafili czerpać z dorobku kulturowego podbitych ludów – omawia najwybitniejsze dzieła sztuki i architektury rzymskiej – wyjaśnia rolę praw i przepisów w funkcjonowaniu państwa na przykładzie Rzymu – posługuje się terminami: <i>kopuła, akwedukt, łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, Panteon, kodeks, Prawo XII Tablic, Kodeks Justyniana</i> – omawia dokonania Wergiliusza i Horacego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego dobra sieć drogowa jest ważna dla funkcjonowania każdego państwa – opisuje wpływ prawa rzymskiego na współczesne prawo europejskie – ocenia, które z dokonań Rzymian uważa za najwybitniejsze i uzasadnia swoją odpowiedź 	<p>1</p>
<p>5. Początki chrześcijaństwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Jezus z Nazaretu jako twórca nowej religii monoteistycznej – przyczyny prześladowania chrześcijan w starożytnym Rzymie – rola świętych Pawła i Piotra w rozwoju chrześcijaństwa 	<p>1.3 1.6</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym różni się chrześcijaństwo od judaizmu – charakteryzuje działalność apostołów po ukrzyżowaniu Jezusa – wyjaśnia, dlaczego władze rzymskie odnosiły się wrogo do chrześcijaństwa – wyjaśnia znaczenie Edyktu mediolańskiego dla rozwoju chrześcijaństwa – wskazuje na mapie: Palestynę, Jerozolimę i Mediolan – posługuje się terminami: <i>Mesjasz, chrześcijaństwo, apostołowie, biskupi, papież, Ewangelia, Biblia – Stary i Nowy Testament, Edykt mediolański</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje najstarsze symbole chrześcijańskie – wyjaśnia związki między judaizmem a chrześcijaństwem – przedstawia dzieje wybranego świętego (na przykład swojego patrona) 	<p>1</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – Edykt mediolański i zakończenie prześladowań – terminy: <i>Mesjasz, chrześcijaństwo, apostołowie, biskupi, papież, Biblia – Stary i Nowy Testament, Edykt mediolański</i> – postaci historyczne: Jezus z Nazaretu, święty Piotr, święty Paweł z Tarsu, Konstantyn Wielki 		<ul style="list-style-type: none"> – umiejscawia na osi czasu daty: 33 rok n.e., 313 rok n.e. – omawia dokonania: Jezusa z Nazaretu, świętego Piotra, świętego Pawła z Tarsu i Konstantyna Wielkiego 		
<ul style="list-style-type: none"> * Tajemnice sprzed wieków – Bursztynowy szlak 	<ul style="list-style-type: none"> – rola szlaków handlowych w starożytności – bursztyn i jego znaczenie dla starożytnych Rzymian – kontakty handlowe Rzymian z wybrzeżem Bałtyku 		<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego bursztyn był ceniony przez Rzymian – podaje argumenty za twierdzeniem i przeciwnemu, że miasto Kalisz istniało w starożytności – wskazuje na mapie: przebieg bursztynowego szlaku, Kalisz, Bramę Morawską 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje, jakie ludy żyły na ziemiach polskich w okresie wykorzystywania bursztynowego szlaku 	
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału III					2
Rozdział IV. Początki średniowiecza					
1. Bizancjum w czasach świetności	<ul style="list-style-type: none"> – cesarstwo bizantyjskie pod panowaniem Justyniana I Wielkiego – dokonania Justyniana Wielkiego – Konstantynopol jako Nowy Rzym – tradycja grecka w 	II.2	<ul style="list-style-type: none"> – omawia zakres władzy cesarza w Bizancjum – wyjaśnia, w jaki sposób położenie geograficzne wpłynęło na bogactwo Konstantynopola – wyjaśnia, dlaczego Konstantynopol zaczęto określać jako Nowy Rzym – charakteryzuje styl bizantyjski w sztuce – wyjaśnia znaczenie wyrażenia: <i>bizantyjski przepych</i> – uzasadnia twierdzenie, że w nauce Bizancjum połączyło tradycję zachodniorzymską i grecką – podaje przyczyny i skutki upadku cesarstwa 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaki wpływ na chrześcijaństwo miał podział cesarstwa rzymskiego na część zachodnią i wschodnią – opisuje, jakie zmiany w bazylice Hagia Sophia zostały dokonane przez muzułmanów 	1

	<p>Bizancjum</p> <ul style="list-style-type: none"> – osiągnięcia naukowe Bizantyjczyków – upadek Konstantynopola, jego przyczyny i skutki – terminy: <i>Bizancjum, Hagia Sophia, ikona, freski, mozaika</i> – postaci historyczne: Justynian I Wielki 		<p>bizantyjskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie: granice cesarstwa bizantyjskiego w czasach Justyniana I Wielkiego i Konstantynopol – posługuje się terminami: <i>Bizancjum, Hagia Sophia, ikona, freski, mozaika</i> – omawia dokonania Justyniana I Wielkiego – umiejscawia na osi czasu datę upadku Konstantynopola – 1453 rok 		
<p>2. Arabowie i początki islamu</p>	<ul style="list-style-type: none"> – pochodzenie Arabów – działalność Mahometa i narodziny islamu – religia muzułmańska i jej zasady – dżihad i podboje Arabów – kultura i nauka arabska – terminy: <i>oaza, Czarny Kamień, Mekka, Medyna, islam, Allach, Koran, meczet, minaret, mihrab, minbar, dżihad, kalifowie, cyfry arabskie, stal damasceńska, arabeski</i> 	<p>II.1</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia postać i działalność Mahometa – omawia najważniejsze zasady wiary muzułmanów – charakteryzuje i ocenia stosunek Arabów do ludów podbitych w średniowieczu – przedstawia osiągnięcia Arabów w dziedzinie kultury i nauki w średniowieczu – wskazuje na mapie: Półwysep Arabski, Mekkę, Medynę oraz imperium arabskie w okresie świetności – posługuje się terminami: <i>oaza, Czarny Kamień, Mekka, Medyna, islam, Allach, Koran, meczet, minaret, mihrab, minbar, dżihad, kalifowie, cyfry arabskie, stal damasceńska, arabeski</i> – umiejscawia na osi czasu rok 622 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy chrześcijaństwem a islamem – wskazuje przykłady wpływu kultury, nauki i języka arabskiego na Europejczyków – wyjaśnia, jak zmieniło się nastawienie części muzułmanów do innych kultur w średniowieczu i współcześnie – wskazuje na podobieństwa i różnice w sposobie postrzegania dziejów i odmierzania czasu między chrześcijaństwem a islamem 	<p>1</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – postaci historyczne: Mahomet 				
3. Nowe państwa w Europie	<ul style="list-style-type: none"> – powstanie państwa Franków – cesarstwo Karola Wielkiego – rozwój kultury i nauki w państwie Karola Wielkiego – traktat w Verdun i jego skutki – nowe państwa w Europie – Rzesza Niemiecka – terminy: <i>Frankowie, dynastia, majordom, Karolingowie, układ w Verdun, cesarstwo, margrabia, marchia, możnowładca, Rzesza Niemiecka</i> – postaci historyczne: Chlodwig, Karol Młot, Pepin Mały, Karol Wielki, Otton I 	III.	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób władzę w państwie Franków przejęła dynastia Karolingów – charakteryzuje rozwój kultury i nauki w czasach Karola Wielkiego – wyjaśnia, dlaczego Karol otrzymał przydomek „Wielki” – przedstawia postanowienia traktatu w Verdun oraz jego skutki – wyjaśnia, w jaki sposób doszło do utworzenia Rzeszy Niemieckiej – posługuje się terminami: <i>Frankowie, dynastia, majordom, Karolingowie, układ w Verdun, cesarstwo, margrabia, marchia, możnowładca, Rzesza Niemiecka</i> – omawia dokonania: Chlodwiga, Karola Młota, Pepina Małego, Karola Wielkiego i Ottona I – umiejscawia na osi czasu daty: 800 rok, 843 rok i 962 rok 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego Karol Wielki jest jednym z patronów zjednoczonej Europy – wyjaśnia, skąd pochodzi polskie słowo „król” 	1
4. Konflikt papieża z cesarstwem	<ul style="list-style-type: none"> – wielka schizma wschodnia i jej skutki – przyczyny sporu między cesarzem a papieżem w XI wieku – spotkanie Grzegorza VII z Henrykiem IV w Canossie 	III.	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny i skutki wielkiej schizmy wschodniej – wyjaśnia, na czym polegał spór o inwestyturę – przedstawia przebieg sporu pomiędzy cesarzem a papieżem w XI wieku – wyjaśnia konsekwencje ekskomuniki cesarza i opisuje ukorzenie się władcy w Canossie – przedstawia postanowienia konkordatu w Wormacji 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia okoliczności utworzenia państwa kościelnego – omawia przykładowe różnice pomiędzy Kościołem katolickim a prawosławnym 	1

	<ul style="list-style-type: none"> – konkordat wormacki i jego postanowienia – terminy: <i>dogmaty, schizma, patriarcha, prawosławie, ekskomunika, inwestytura, synod, konkordat</i> – postaci historyczne: papież Grzegorz VII, cesarz Henryk IV 		<ul style="list-style-type: none"> – posługuje się terminami: <i>dogmaty, schizma, patriarcha, prawosławie, ekskomunika, inwestytura, synod, konkordat</i> – przedstawia postaci: papieża Grzegorza VII i cesarza Henryka IV – umiejscawia na osi czasu daty: 1054 rok, 1077 rok i 1122 rok 		
5. Wyprawy krzyżowe	– powstanie zakonu Krzyżaków		– przedstawia zakon Krzyżaków		1
* Tajemnice sprzed wieków – Skarb templariuszy	<ul style="list-style-type: none"> – zakon templariuszy i jego funkcje po zakończeniu krucjat – wzrost znaczenia i bogactwa templariuszy – przyczyny kasacji zakonu – polskie posiadłości templariuszy 		<ul style="list-style-type: none"> – opisuje dzieje templariuszy po upadku Królestwa Jerozolimskiego – przedstawia genezę bogactwa templariuszy – opisuje losy ostatniego mistrza zakonu Jakuba de Molay – przedstawia mit skarbu templariuszy 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia legendę o świętym Graalu – wskazuje posiadłości zakonu na obszarze dzisiejszej Polski 	
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału IV					2
Rozdział V. Społeczeństwo średniowiecza					
1. System feudalny	<ul style="list-style-type: none"> – podział społeczeństwa na seniorów i wasali – społeczna drabina feudalna – podział społeczeństwa średniowiecznego na stany terminy: <i>feudalizm, senior,</i> 	IV.1	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje zależność między seniorem a wasalem – omawia średniowieczną drabinę feudalną – przedstawia, jak wyglądał hołd lenny – wymienia i charakteryzuje poszczególne stany w społeczeństwie średniowiecznym – posługuje się terminami: <i>feudalizm, senior, wasal, lenno, hołd lenny, stan, przywilej, suzeren, duchowieństwo, chłopci, szlachta, mieszczaństwo</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, które stany były uprzywilejowane – omawia różnice pomiędzy społeczeństwem stanowym a współczesnym 	1

	<p><i>wasal, lenno, hołd lenny, stan, przywilej, suzeren, duchowieństwo, chłopci, szlachta, mieszczaństwo</i></p>				
2. Epoka rycerzy	<ul style="list-style-type: none"> – ideał rycerza i jego obowiązki – od paza do rycerza – życie codzienne rycerzy – elementy wyposażenia średniowiecznego rycerza – kultura rycerska – terminy: <i>rycerz, kodeks honorowy, paż, giermek, pasowanie, herb, kopia, ostrogi</i> 	IV.3	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje ideał rycerza średniowiecznego – opisuje życie codzienne rycerstwa – wyjaśnia, kto mógł zostać rycerzem – przedstawia poszczególne etapy wychowania rycerskiego – opisuje ceremonię pasowania na rycerza – opisuje uzbrojenie rycerskie – posługuje się terminami: <i>rycerz, kodeks honorowy, paż, giermek, pasowanie, herb, kopia, ostrogi</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia literackie ideały rycerskie: hrabiego Rolanda, króla Artura i rycerzy Okrągłego Stołu – przedstawia historię najśłynniejszego polskiego rycerza – Zawiszy Czarnego z Garbowa 	1
* Tajemnice sprzed wieków – Dlaczego rycerze brali udział w turniejach?	<ul style="list-style-type: none"> * rola turniejów rycerskich * przebieg turniejów * konsekwencje zwycięstwa i porażki w turnieju * obyczajowość turniejowa 		<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, z jakich powodów rycerze byli skłonni uczestniczyć w turniejach – przedstawia, w jaki sposób nagradzani byli zwycięzcy – omawia, z jakimi konsekwencjami wiązała się porażka w turnieju 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego współczesna młodzież organizuje się w bractwa rycerskie i kultywuje tradycję rycerską; podaje przykład takiego bractwa 	
3. Średniowieczne miasto i wieś	<ul style="list-style-type: none"> – powstanie osad rzemieślniczych i kupieckich – lokacje miast i wsi – samorząd miejski i jego organy – społeczeństwo miejskie 	IV.2 IV.3	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje, gdzie i w jaki sposób tworzyły się miasta – wyjaśnia, na czym polegały lokacje miast i wsi – charakteryzuje główne zajęcia mieszkańców miast – przedstawia organy samorządu miejskiego – charakteryzuje różne grupy społeczne mieszczan – opisuje życie i obowiązki ludności wiejskiej – wyjaśnia, na czym polegała trójpolówka – porównuje życie mieszkańców średniowiecznych 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia historie i okoliczności założenia najstarszych miast w regionie – znajduje i przedstawia informacje o założeniu własnej miejscowości – opisuje wybrany średniowieczny zabytek mieszczański w Polsce 	1

	<ul style="list-style-type: none"> – organy samorządu wiejskiego – wygląd średniowiecznego miasta – zajęcia ludności wiejskiej – terminy: <i>gród, osada targowa, lokacja, zasadzka, kupcy, rzemieślnicy, rynek, targi, wójt, burmistrz, rada miejska, ława miejska, ratusz, cech, sołtys, ława wiejska, trójpolówka, pług, radło, brona</i> 		<p>miast i wsi</p> <ul style="list-style-type: none"> – posługuje się terminami: <i>gród, osada targowa, lokacja, zasadzka, kupcy, rzemieślnicy, rynek, targi, wójt, burmistrz, rada miejska, ława miejska, ratusz, cech, sołtys, ława wiejska, trójpolówka, pług, radło, brona</i> 		
4. Kościół w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> – duchowni w średniowieczu, ich przywileje i obowiązki – religijność doby średniowiecza – średniowieczne zakony: benedyktyni, cystersi, franciszkanie, dominikanie – życie w średniowiecznym klasztorze – średniowieczne szkolnictwo – terminy: <i>zakon, klasztor, opat, reguła zakonna, benedyktyni, cystersi,</i> 	IV.4	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje stan duchowny w średniowieczu – opisuje różne role, jakie duchowni pełnili w społeczeństwie średniowiecznym – omawia życie w średniowiecznym klasztorze i jego organizację – przedstawia najważniejsze zakony średniowieczne – wyjaśnia wyrażenie: <i>benedyktyńska praca</i> – omawia, czym zajmowali się kopiści – charakteryzuje średniowieczne szkolnictwo – porównuje szkolnictwo średniowieczne i współczesne – posługuje się terminami: <i>zakon, klasztor, opat, reguła zakonna, benedyktyni, cystersi, franciszkanie, dominikanie, skryptoria, kopiści, asceza, benedyktyńska praca, uniwersytet</i> – przedstawia dokonania świętego Franciszka z Asyżu 	<ul style="list-style-type: none"> – znajduje i przedstawia informacje o najstarszych polskich kronikarzach – Gallu Anonimie i Wincentym Kadłubku – opisuje jeden z działających w Polsce klasztorów, wyjaśnia, jakiego zgromadzenia jest siedzibą i przedstawia w skrócie jego dzieje – wyjaśnia, jaką funkcję w klasztorze spełniają: refektarz, wirydarz, dormitorium i kapitułarz 	1

	<p><i>franciszkanie, dominikanie, skryptoria, kopiści, asceza, benedyktyńska praca, uniwersytet</i> – postać historyczna: święty Franciszek z Asyżu</p>				
5. Sztuka średniowiecza	<p>– rola sztuki w średniowieczu – znaczenie <i>Biblia pauperum</i> – styl romański i jego cechy – styl gotycki i jego charakterystyczne elementy – rzeźba i malarstwo średniowieczne – pismo i miniatury w rękopisach – zabytki średniowieczne w Polsce – terminy: <i>Biblia pauperum, styl romański, styl gotycki, portal, sklepienie, witraże, łuki oporowe, apsyda, rozeta, przypory, miniatura, inicjał</i></p>	IV.3	<p>– wyjaśnia, czym była i jakie zadania spełniała <i>Biblia pauperum</i> – charakteryzuje styl romański – omawia cechy stylu gotyckiego – porównuje styl gotycki i romański – przedstawia przykłady rzeźby i malarstwa średniowiecznego – omawia zabytki sztuki średniowiecznej w Polsce – posługuje się terminami: <i>Biblia pauperum, styl romański, styl gotycki, portal, sklepienie, witraże, łuki oporowe, apsyda, rozeta, przypory, miniatura, inicjał</i></p>	– znajduje i przedstawia informacje o średniowiecznych świątyniach w regionie oraz elementach ich wystroju	1
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału V					2
Rozdział VI. Polska pierwszych Piastów					

<p>1. Zanim powstała Polska</p>	<ul style="list-style-type: none"> – najstarsze osadnictwo na ziemiach polskich w świetle wykopalisk archeologicznych – osada w Biskupinie – Słowianie w Europie i ich kultura – wierzenia dawnych Słowian – pierwsze państwa słowiańskie – plemiona słowiańskie na ziemiach polskich – terminy: <i>kurhan, kamienne kręgi, Biskupin, wielka wędrówka ludów, Słowianie, Swarog, Perun, Świętowit, plemię, Państwo Wielkomorawskie, Wiślanie, Polanie</i> – postaci historyczne: święty Cyryl i święty Metody 	<p>V.1</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia relikty ludów przedślowiańskich na ziemiach polskich – opisuje wygląd osady w Biskupinie – przedstawia okoliczności pojawienia się Słowian na ziemiach polskich – charakteryzuje wierzenia Słowian – przedstawia najstarsze państwa słowiańskie – wymienia państwa słowiańskie, które przyjęły chrześcijaństwo w obrządku łacińskim, oraz te, które przyjęły je w greckim – przedstawia plemiona słowiańskie na ziemiach polskich – wskazuje na mapie: rozmieszczenie plemion słowiańskich na ziemiach polskich – posługuje się terminami: <i>kurhan, kamienne kręgi, Biskupin, wielka wędrówka ludów, Słowianie, Swarog, Perun, Świętowit, plemię, Państwo Wielkomorawskie, Wiślanie, Polanie</i> – wyjaśnia rolę, jaką odegrali w rozwoju państw słowiańskich święci Cyryl i Metody 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przykłady zachowanych do czasów współczesnych tradycji pogańskich – przedstawia legendy związane z początkami państwa polskiego – wyjaśnia, w jaki sposób powstał alfabet słowiański – przedstawia współczesne konsekwencje wynikające dla krajów słowiańskich z przyjęcia chrześcijaństwa w greckim lub łacińskim obrządku 	<p>1</p>
<p>2. Mieszko I i początki Polski</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rozwój państwa Polan – dynastia Piastów – panowanie Mieszka I – małżeństwo Mieszka z Dobrawą – chrzest Polski i jego skutki – konflikt z 	<p>V.2</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego w przeciwieństwie do legendarnych przodków Mieszko jest uznawany za pierwszego historycznego władcę Polski – wyjaśnia, skąd wzięła się nazwa państwa polskiego – przedstawia okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I – wyjaśnia skutki chrztu Mieszka I – uzasadnia twierdzenie, że przyjęcie chrztu przez Mieszka I należało do najważniejszych wydarzeń w dziejach Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia dokument <i>Dagome iudex</i> i jego wielką wartość jako źródła historycznego – przedstawia bilans korzyści, jakie mogło przynieść Mieszkowi I przyjęcie chrztu i pozostanie przy wierzeniach pogańskich 	<p>1</p>

	<p>margrabią Hodonem i bitwa pod Cedynią</p> <p>– terminy: <i>książę, dynastia, Piastowie, biskupstwo, dyplomacja, poganin, Dagome iudex</i></p> <p>– postaci historyczne: Mieszko I, Dobrawa</p>		<p>– wskazuje na mapie: Gniezno, Poznań, Wielkopolskę, granice państwa Mieszka</p> <p>– opisuje stosunki Mieszka I z sąsiadami</p> <p>– posługuje się terminami: <i>książę, dynastia, Piastowie, biskupstwo, dyplomacja, poganin, Dagome iudex</i></p> <p>– opisuje zasługi Mieszka I i Dobrawy</p> <p>– umiejscawia na osi czasu daty: 966 rok i 972 rok</p>		
3. Polska Bolesława Chrobrego	<p>– misja biskupa Wojciecha i jej skutki</p> <p>– zjazd gnieźnieński i jego konsekwencje</p> <p>– stosunki Bolesława Chrobrego z sąsiadami</p> <p>– koronacja Bolesława Chrobrego na króla Polski i jej znaczenie</p> <p>– terminy: <i>relikwie, zjazd gnieźnieński, arcybiskupstwo, Miłsko, Łużyce, Grody Czerwieńskie, koronacja</i></p> <p>– postaci historyczne: Bolesław Chrobry, biskup Wojciech, cesarz Otton III</p>	V.2 V.3	<p>– opisuje misję biskupa Wojciecha do pogańskich Prusów</p> <p>– przedstawia przebieg i znaczenie zjazdu w Gnieźnie</p> <p>– wyjaśnia znaczenie utworzenia niezależnego Kościoła w państwie polskim</p> <p>– opisuje wojny prowadzone przez Chrobrego z sąsiadami</p> <p>– wyjaśnia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego</p> <p>– wskazuje na mapie: granice państwa Bolesława Chrobrego na początku jego panowania oraz ziemie przez niego podbite</p> <p>– posługuje się terminami: <i>relikwie, zjazd gnieźnieński, arcybiskupstwo, Miłsko, Łużyce, Grody Czerwieńskie, koronacja</i></p> <p>– omawia rolę, jakie w dziejach Polski odegrali: Bolesław Chrobry, biskup Wojciech, cesarz Otton III</p> <p>– umiejscawia na osi czasu daty: 1000 rok, 1025 rok</p>	<p>– opisuje Drzwi Gnieźnieńskie jako przykład źródła ikonograficznego do najstarszych dziejów Polski</p> <p>– wskazuje pozytywne i negatywne skutki polityki prowadzonej przez Bolesława Chrobrego</p>	1
4. Kryzys i odbudowa państwa polskiego	<p>– kryzys państwa polskiego po śmierci Bolesława Chrobrego</p> <p>– panowanie</p>	V.3 V.4	<p>– opisuje sytuację państwa polskiego po śmierci Bolesława Chrobrego</p> <p>– ocenia postawę Bezpryma</p> <p>– przedstawia skutki kryzysu państwa polskiego</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny kryzysu państwa wczesnopiastowskiego</p> <p>– opisuje sytuację międzynarodową w okresie rządów Bolesława Śmiałego</p>	1

	<p>Mieszka II</p> <ul style="list-style-type: none"> – reformy Kazimierza Odnowiciela – polityka zagraniczna Bolesława Śmiałego – koronacja Bolesława Śmiałego – konflikt króla z biskupem Stanisławem i jego skutki – termin: <i>insygnia królewskie</i> – postaci historyczne: Mieszko II, Kazimierz Odnowiciel, Bolesław Śmiały, biskup Stanisław 		<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego księcia Kazimierza nazwano „Odnowicielem” – charakteryzuje rządy Bolesława Śmiałego – wyjaśnia przyczyny i skutki sporu króla z biskupem Stanisławem – wskazuje na mapie: ziemie polskie pod panowaniem Kazimierza Odnowiciela – posługuje się terminem: <i>insygnia królewskie</i> – omawia działalność: Mieszka II, Bezpryma, Kazimierza Odnowiciela, Bolesława Śmiałego i biskupa Stanisława – umiejscawia na osi czasu datę: 1076 rok 	<p>– ocenia dokonania Mieszka II, Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego</p>	
5. Rządy Bolesława Krzywoustego	<ul style="list-style-type: none"> – statut Krzywoustego i jego założenia – terminy: <i>statut, zasada senioratu, senior i juniorzy</i> – postać historyczna: Bolesław Krzywousty 	V.5	<ul style="list-style-type: none"> – omawia przyczyny ogłoszenia statutu Krzywoustego – wyjaśnia zasadę senioratu – wskazuje na mapie: państwo Bolesława Krzywoustego – posługuje się terminami: <i>statut, zasada senioratu, senior i juniorzy</i> – opisuje postać Bolesława Krzywoustego – umiejscawia na osi daty: 1138 rok 	<p>– ocenia szanse i zagrożenia wynikające z wprowadzenia zasady senioratu</p>	1
6. Społeczeństwo w czasach pierwszych Piastów	<ul style="list-style-type: none"> – grody i ich funkcje – życie w grodzie i na podgrodziu – sposoby uprawy roli na ziemiach polskich – podział społeczeństwa w państwie pierwszych 	V.6	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia wygląd średniowiecznego grodu – opisuje sposoby pozyskiwania ziemi uprawnej i uprawiania jej – charakteryzuje grupy ludności w państwie wczesnopiastowskim i ich zajęcia – wyjaśnia powinności ludności względem władcy – omawia zakres władzy panującego w państwie pierwszych Piastów – posługuje się terminami: <i>gród, podgrodzie, prawo</i> 	<p>– wyjaśnia, czym różnił się wojownik drużyny od rycerza</p>	1

	<p>Piastów</p> <ul style="list-style-type: none"> – zakres władzy panującego – powinności poddanych wobec władcy – powstanie rycerstwa w Polsce – terminy: <i>metoda żarowa, gród, podgrodzie, prawo książęce, danina, posługi, osada służebna, wojowie, drużyna książęca</i> 		<p><i>książęce, danina, posługi, osada służebna</i></p>		
<p>* Tajemnice sprzed wieków</p> <p>– Kto spisywał dzieje Polski?</p>	<p>* źródła historyczne dotyczące początków państwa polskiego</p> <p>* obiektywizm i prawda historyczna</p>		<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia dokonania postaci: Galla Anonima i Wincentego Kadłubka – omawia teorie dotyczące pochodzenia Galla Anonima – wymienia nazwy źródeł historycznych dotyczących dziejów państwa polskiego za panowania pierwszych Piastów – tłumaczy konieczność weryfikacji prawdziwości źródeł historycznych 	<ul style="list-style-type: none"> – określa ramy chronologiczne wydarzeń opisanych w kronikach Galla Anonima i Wincentego Kadłubka – wymienia przyczyny powstania dzieł kronikarzy – przedstawia przykład innej średniowiecznej kroniki polskiej 	
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału VI					2
Rozdział VII. Polska w XIII–XV wieku					
<p>1. Rozbicie dzielnicowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> – walki wewnętrzne między książętami piastowskimi – utrwalenie rozbicia dzielnicowego – osłabienie Polski na arenie międzynarodowej – sprowadzenie Krzyżaków do Polski – najazdy Mongołów i bitwa pod Legnicą 	<p>VI.1</p> <p>VI.2</p> <p>VI.3</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie były przyczyny wewnętrznych walk między książętami piastowskimi – charakteryzuje państwo polskie podczas rozbicia dzielnicowego – opisuje okoliczności sprowadzenia zakonu krzyżackiego do Polski oraz skutki tego wydarzenia – omawia skutki rozbicia dzielnicowego – opisuje kolonizację na ziemiach polskich – wskazuje na mapie: podział państwa na różne dzielnice oraz ziemie utracone w okresie rozbicia dzielnicowego – posługuje się terminami: <i>rozbicie dzielnicowe,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia historię zakonu krzyżackiego – charakteryzuje sposób walki Mongołów – wyjaśnia, dlaczego książęta dzielnicowi często nadawali przywileje oraz ziemię – przedstawia dynastię panującą na Pomorzu Gdańskim w okresie rozbicia dzielnicowego 	1

	<ul style="list-style-type: none"> – przemiany społeczne i gospodarcze w okresie rozbitcia dzielnicowego – terminy: <i>rozbitcie dzielnicowe, dzielnic senioralna, Tatarzy, osadnictwo, kolonizacja, trójpolówka</i> 		<p><i>dzielnic senioralna, Tatarzy, osadnictwo, kolonizacja, trójpolówka</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia postaci: Władysława Wygnańca, Leszka Białego, Konrada Mazowieckiego i Henryka Pobożnego – umiejscawia na osi czasu daty: 1226 rok, 1227 rok i 1241 rok 		
2. Zjednoczenie Polski	<ul style="list-style-type: none"> – koronacja i śmierć Przemysła II – panowanie Wacława II – rola arcybiskupów gnieźnieńskich i wspólnej diecezji w zjednoczeniu dzielnic polskich – przejęcia władzy przez Władysława Łokietka i jego koronacja – polityka Władysława Łokietka – konflikt Łokietka z Krzyżakami i bitwa pod Płowcami – terminy: <i>starosta, Szczerbiec</i> – postaci historyczne: Przemysł II, arcybiskup Jakub Świnka, Wacław II, Władysław Łokietek 	VI.4 VII.5	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia próby zjednoczenia Polski przez książąt śląskich oraz Przemysła II – wyjaśnia, jaką rolę w zjednoczeniu kraju odegrał Kościół – przedstawia działania Władysława Łokietka na rzecz zjednoczenia kraju – opisuje etapy konfliktu Władysława Łokietka z Krzyżakami – wskazuje na mapie: granice państwa polskiego za panowania Władysława Łokietka, ziemie utracone na rzecz Krzyżaków – posługuje się terminami: <i>starosta, Szczerbiec</i> – omawia postaci: Przemysła II, arcybiskupa Jakuba Świnkę, Wacława II, Władysława Łokietka – umiejscawia na osi czasu daty: 1295 rok, 1309 rok, 1320 rok, 1331 rok 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje, w jakich okolicznościach Władysław Łokietek utracił Pomorze Gdańskie – przedstawia wyobrażenie na temat świętego Stanisława jako patrona zjednoczenia kraju 	1

<p>3. Czasy Kazimierza Wielkiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> – polityka dyplomacji Kazimierza Wielkiego – pokój z zakonem krzyżackim w Kaliszu – przyłączenie nowych ziem do państwa polskiego – reformy Kazimierza Wielkiego – umocnienie granic państwa – utworzenie Akademii Krakowskiej i jego skutki – zjazd monarchów w Krakowie – uczta u Wierzyńka – terminy: <i>uniwersytet, Orle Gniazda, Akademia Krakowska</i> – postać historyczna: Kazimierz Wielki 	<p>VII.1 VII.2 VII.4</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia i ocenia postanowienia pokoju w Kaliszu – wyjaśnia, co zdecydowało o przyznaniu Kazimierzowi przydomka „Wielki” – przedstawia reformy Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia, dlaczego Kazimierz Wielki uznał za najważniejsze wewnętrzne reformy państwa – wyjaśnia, w jaki sposób Kazimierz dbał o obronność państwa – wyjaśnia, jakie znaczenie miało założenie Akademii Krakowskiej – wyjaśnia znaczenie uczty u Wierzyńka – wskazuje na mapie: granice monarchii Kazimierza Wielkiego, ziemie włączone do Polski przez tego władcę – posługuje się terminami: <i>uniwersytet, Orle Gniazda, Akademia Krakowska</i> – umiejscawia na osi czasu daty: 1333 rok, 1343 rok i 1364 rok 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia cele oraz konsekwencje układu dynastycznego zawartego przez Kazimierza Wielkiego z Węgry – wyjaśnia, dlaczego sól należała niegdyś do najdroższych towarów – przedstawia wybrany zamek wzniesiony przez Kazimierza Wielkiego 	<p>1</p>
<p>4. Unia polsko-litewska</p>	<ul style="list-style-type: none"> – koniec dynastii Piastów na polskim tronie – rządy Andegawenów w Polsce – unia polsko-litewska w Krewie – wielka wojna z zakonem krzyżackim i bitwa pod Grunwaldem – pokój w Toruniu – unia w Horodle 	<p>VII.1 VII.3 VII.4</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia okoliczności objęcia tronu polskiego przez Jadwigę – wyjaśnia przyczyny zawarcia unii polsko-litewskiej – wymienia postanowienia unii w Krewie – opisuje przyczyny i przebieg wielkiej wojny z zakonem krzyżackim – opisuje przebieg bitwy pod Grunwaldem – przedstawia postanowienia pokoju w Toruniu – charakteryzuje stanowisko polskiej delegacji na soborze w Konstancji – wyjaśnia zasady współpracy między Polską a Litwą ustalone w zapisach unii w Horodle – wskazuje na mapie: granice Wielkiego Księstwa Litewskiego, Krewa, Horodło, Grunwald, Toruń 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, z jakich powodów Akademia Krakowska została przemianowana na Uniwersytet Jagielloński – uzasadnia twierdzenie, że poglądy Pawła Włodkowica na temat wojen religijnych są aktualne także dzisiaj – porównuje postanowienia I i II pokoju toruńskiego 	<p>1</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – terminy: <i>Andegawenowie, unia personalna, sobór, Wielkie Księstwo Litewskie, Jagiellonowie</i> – postaci historyczne: Ludwik Węgierski, Jadwiga, Władysław Jagiełło, wielki książę Witold, Paweł Włodkowiec, Ulrich von Jungingen 		<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia dynastię zapoczątkowaną przez Władysława Jagiełłę – posługuje się terminami: <i>Andegawenowie, unia personalna, sobór, Wielkie Księstwo Litewskie, Jagiellonowie</i> – opisuje postaci: Ludwik Węgierski, Jadwiga, Władysław Jagiełło, wielki książę Witold, Paweł Włodkowiec, Ulrich von Jungingen – umiejscawia na osi czasu daty: 1385 rok, lata 1409–1411, 1410 rok, 1413 rok 		
<p>* Tajemnice sprzed wieków – Jaką bitwę namalował Jan Matejko?</p>	<ul style="list-style-type: none"> – okoliczności powstania obrazu <i>Bitwa pod Grunwaldem</i> – Jan Matejko jako malarz dziejów Polski – obrazy jako źródło wiedzy historycznej – znaczenie <i>Bitwy pod Grunwaldem</i> 		<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób Jan Matejko przygotowywał się do namalowania obrazu – wymienia cele namalowania obrazu <i>Bitwa pod Grunwaldem</i> – omawia nieścisłości w przekazie historycznym obrazu <i>Bitwa pod Grunwaldem</i> – wyjaśnia, dlaczego podczas II wojny światowej Niemcom zależało na zniszczeniu dzieła 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie warunki powinno spełniać dzieło sztuki, aby można je było traktować jako źródło historyczne – omawia inne dzieła Jana Matejki 	
<p>5. Czasy świetności dynastii Jagiellonów</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wojna trzynastoletnia – drugi pokój toruński i jego postanowienia – terminy: <i>Związek Pruski, wojna trzynastoletnia, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, wojska zaciężne, żołąd</i> – postać historyczna: Kazimierz Jagiellończyk 	<p>VII.1 VII.4</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego doszło do zawiązania Związku Pruskiego – opisuje przebieg wojny trzynastoletniej – przedstawia postanowienia II pokoju toruńskiego – wskazuje na mapie: Prusy Królewskie, Prusy Zakonne – posługuje się terminami: <i>Związek Pruski, wojna trzynastoletnia, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, wojska zaciężne, żołąd</i> – omawia dokonania Kazimierza Jagiellończyka – umiejscawia na osi czasu daty: 1454 rok i 1466 rok 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego wojska zaciężne pod koniec średniowiecza zastąpiły w bitwach tradycyjne rycerstwo – uzasadnia twierdzenie, że odzyskanie dostępu do morza miało przełomowe znaczenie dla rozwoju polskiej gospodarki 	<p>1</p>

6. Monarchia stanowa w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> – monarchia patrymonialna i stanowa – wpływ przywilejów nadawanych przez władzę na osłabienie władzy królewskiej – przekształcenie się rycerstwa w szlachtę – przywileje szlacheckie i ich konsekwencje – ukształtowanie się sejmu walnego – konstytucja <i>Nihil novi</i> i jej znaczenie dla ustroju Rzeczypospolitej – terminy: <i>monarchia patrymonialna, monarchia stanowa, przywileje, szlachta, pańszczyzna, konstytucja sejmowa sejm walny, izba poselska, senat</i> 	VII.5	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegała monarchia patrymonialna – przedstawia, kiedy i w jaki sposób doszło do utworzenia stanów w Polsce – charakteryzuje ustrój monarchii stanowej – tłumaczy różnice między monarchią patrymonialną a stanową – wyjaśnia, w jaki sposób rycerstwo przekształciło się w szlachtę – wyjaśnia, w jaki sposób szlachta uzyskała wpływ na sprawowanie rządów w Polsce – przedstawia sejm walny oraz jego skład – wyjaśnia znaczenie konstytucji <i>Nihil novi</i> – posługuje się terminami: <i>monarchia patrymonialna, monarchia stanowa, przywileje, szlachta, pańszczyzna, konstytucja sejmowa, sejm walny, izba poselska, senat</i> – umiejscawia na osi czasu daty: 1374 rok i 1505 rok 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaka jest geneza nazw obu izb sejmu walnego: izby poselskiej oraz senatu – ocenia, jakie szanse i jakie zagrożenia niosło za sobą zwiększenie wpływu szlachty na władzę 	1
Powtórzenie wiadomości i sprawdzian z rozdziału VII					2

Roczny plan pracy opracował dr Tomasz Maćkowski.